

Barnarp 3:1

Arkeologisk utredning på fastigheten Barnarp 3:1 inför planerad byggnation, Barnarps socken i Jönköpings kommun, Jönköpings län

Barnarp 3:1

Arkeologisk utredning på fastigheten Barnarp 3:1 inför
planerad byggnation, Barnarps socken i Jönköpings kommun,
Jönköpings län

Jönköpings läns museums dnr: 2020-046

Länsstyrelsens dnr: 431-1001-2020

Rapport, foto och ritningar: Jörgen Gustafsson

Grafisk mall: Anna Stålhammar

Distribution: Digital pdf

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping

Tel: 036-30 18 00

E-post: info@jkpglm.se

www.jkpglm.se

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY. Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>.

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor, Geografiska Grunddata samt Geodata (FUK) är återgivna enligt tillstånd: Fastighetskartan © Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833, nr MS2012/03742 samt dnr i2012/1091. Terrängkartan, samt GSD–Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0).

ISSN: 1103-4076

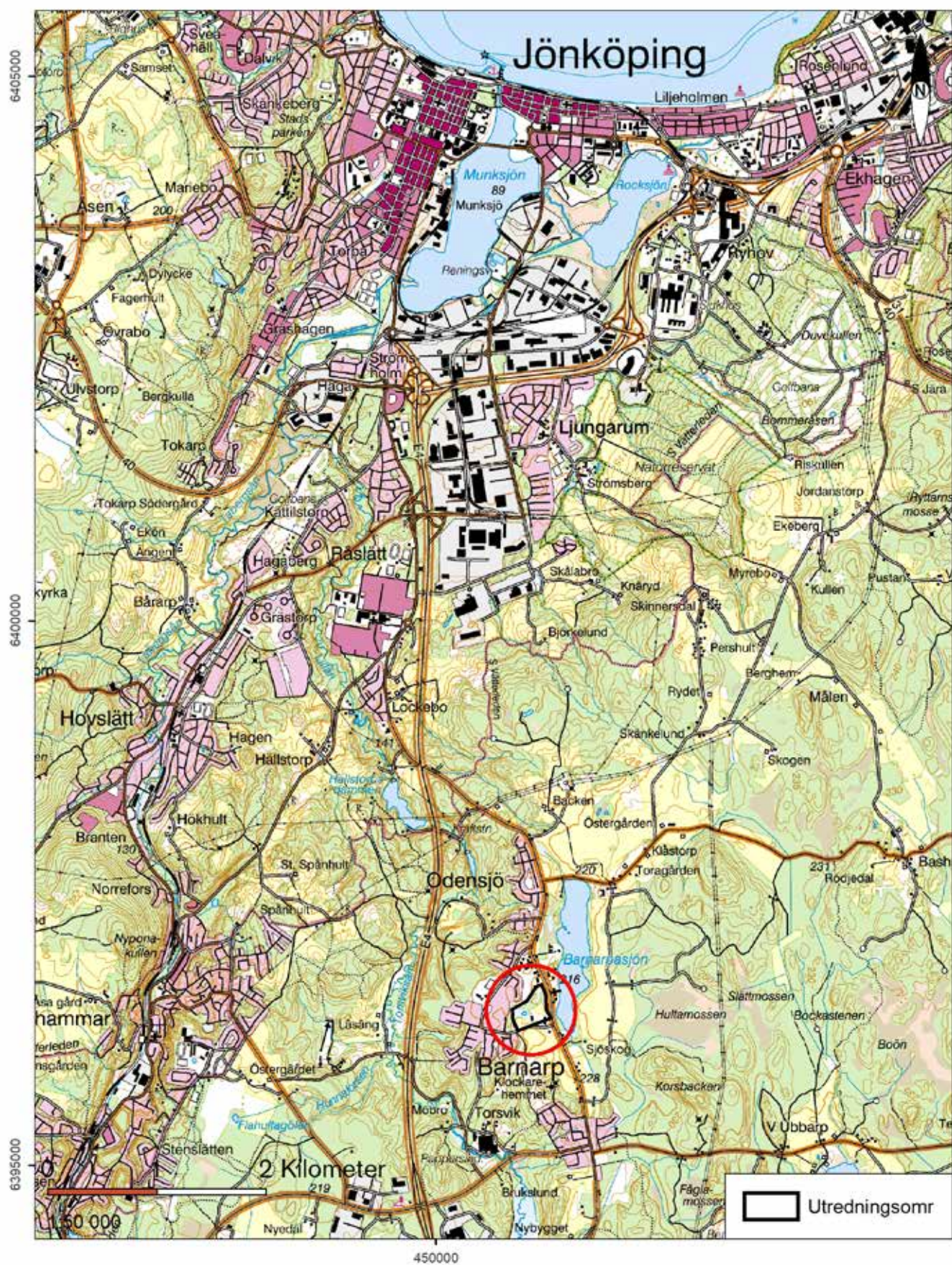
© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2021

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	7
Målsättning och metod	7
Topografi	7
Fornlämnings- och kulturmiljö samt tidigare undersökningar	8
Resultat	8
Kartstudie	8
Metalldetektering	9
Inventering och schaktning	13
Fyndtabell	15
Administrativa uppgifter	16
Referenser	17
Kartmaterial	17
Tryckta källor och litteratur	17

Bilagor

Bilaga 1. Resultat, ¹⁴C-analys

Figur 1. Utdrag ur terrängkartan. Skala 1:10 000

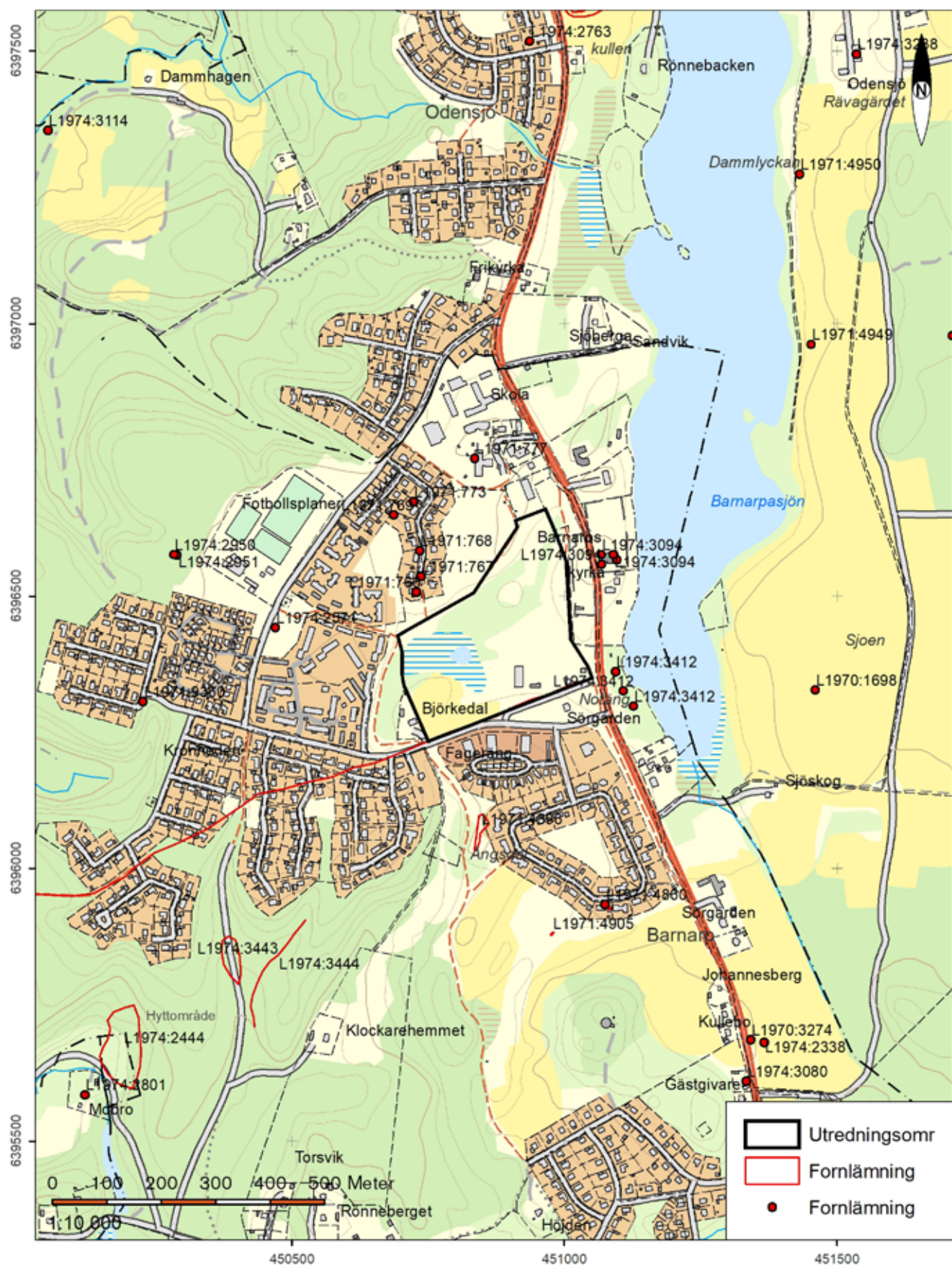
Sammanfattning

Jönköpings läns museum genomförde under maj månad 2020 en arkeologisk utredning på fastigheten Barnarp 3:1 i samband med planerad bostadsbyggnation. Området omfattade en yta på ca 8 hektar. Beställare var Jönköpings kommun. Fält- och rapportansvarig var Jörgen Gustafsson, Jönköpings läns museum.

Målsättningen med utredningen var att fastställa eventuell förekomst av forn- och/eller kulturlämningar inom området. Detta gjordes genom en inledande studie av det äldre kartmaterialet, för att sedan följas av fältinventering, metalledetektering och sökschaktning på utvalda områden. Metalledetekteringen genomfördes med hjälp av SMF, Sveriges metallsökarförening. Datering av eventuellt påträffade anläggningar eller fynd av organiskt material i gjyttjeler i anslutning till gölen skulle genomföras med ¹⁴C-metoden.

Vid metalledetekteringen påträffades främst fynd från senare tid, till exempel skospännen från 16-1700-tal, blyplomber och mynt, daterade till 16-1700-tal.

Vid sökschaktningen påträffades endast en kokgrop strax väster om Barnarps kyrka. Kokgropen innehöll skörbränd sten, några större slagglumpar och brända ben från får/get. Anläggningen daterades till vendeltid/vikingatid.

Figur 2. Utdrag ur digitala fastighetskartan. Skala 1:10 000

Inledning

Jönköpings läns museum genomförde under maj månad 2020 en arkeologisk utredning på fastigheten Barnarp 3:1 i samband med planerad bostadsbyggnation. Området omfattade en yta på ca 8 hektar. Beställare var Jönköpings kommun. Fält- och rapportansvarig var Jörgen Gustafsson och kartstudien gjordes av Ådel Franzén, Jönköpings läns museum.

Figur 3. Vy från öster mot det sydvästra hörnet av utredningsområdet (karta B).

Målsättning och metod

Målsättningen med utredningen var att fastställa eventuell förekomst av forn- och/eller kulturlämningar inom området. Detta gjordes genom en inledande studie av det äldre kartmaterialet, för att sedan följas av fältinventering, metalldetektering och sökschaktning på utvalda områden. Metalldetekteringen genomfördes med hjälp av SMF, Sveriges metallsökarförening. Datering av eventuellt påträffade anläggningar eller fynd av organiskt material i gyltje-lager i anslutning till gölen skulle genomföras med ^{14}C -metoden.

Topografi

Utredningsområdet ligger direkt väster om Barnarps kyrka i ett till stor del sankt område. Det sankta utgörs av en göl, med en omgivning som till största del är förmossad. Den sydvästra delen av området består av en höjd som sluttar brant ned mot gölen. Öster om kyrkan ligger Barnarpasjön omgiven av åkermark och granskog på den östra sidan och samhället på den västra sidan.

Berggrunden består av barnarpsgranit och förskiffrade graniter och jordarten av sand, grovmo och isälvs sediment.

Fornlämnings- och kulturmiljö samt tidigare undersökningar

Området kring Barnarpsjön har visat sig vara rikt på fornlämnningar. Närmast UO, ca 50-100 m norr om utredningsområdet påträffades fem förhistoriska härdar (L1971:766-769, L1971:773) vid en utredning 2003 (Borg 2004). Ett flertal registrerade boplatser ligger vid Barnarpsjöns norra del (L1971:6209, L1971:6227, L1971:6156, L1971:6244, L1971:6130) samt två bytomter som undersöktes 2006 och 2013. (L1971:2011, L1971:6183). (Borg & Pettersson 2006, Pettersson & Ödeén 2013).

Vid Barnarpsjöns norra del låg också ett gravfält daterat till 200 f.Kr – 240 e.Kr innehållande ett 50-tal gravar, varav sex vapengravar (L1971:6242), vilket undersöktes 2013 av Arkeologerna (Nordin 2013) I övrigt har en del lösfynd påträffats runt sjön, bl.a en skafthålsyx, slipad flintyx och en stridsyx av sten (L1970:1698, L1974:2338).

Resultat

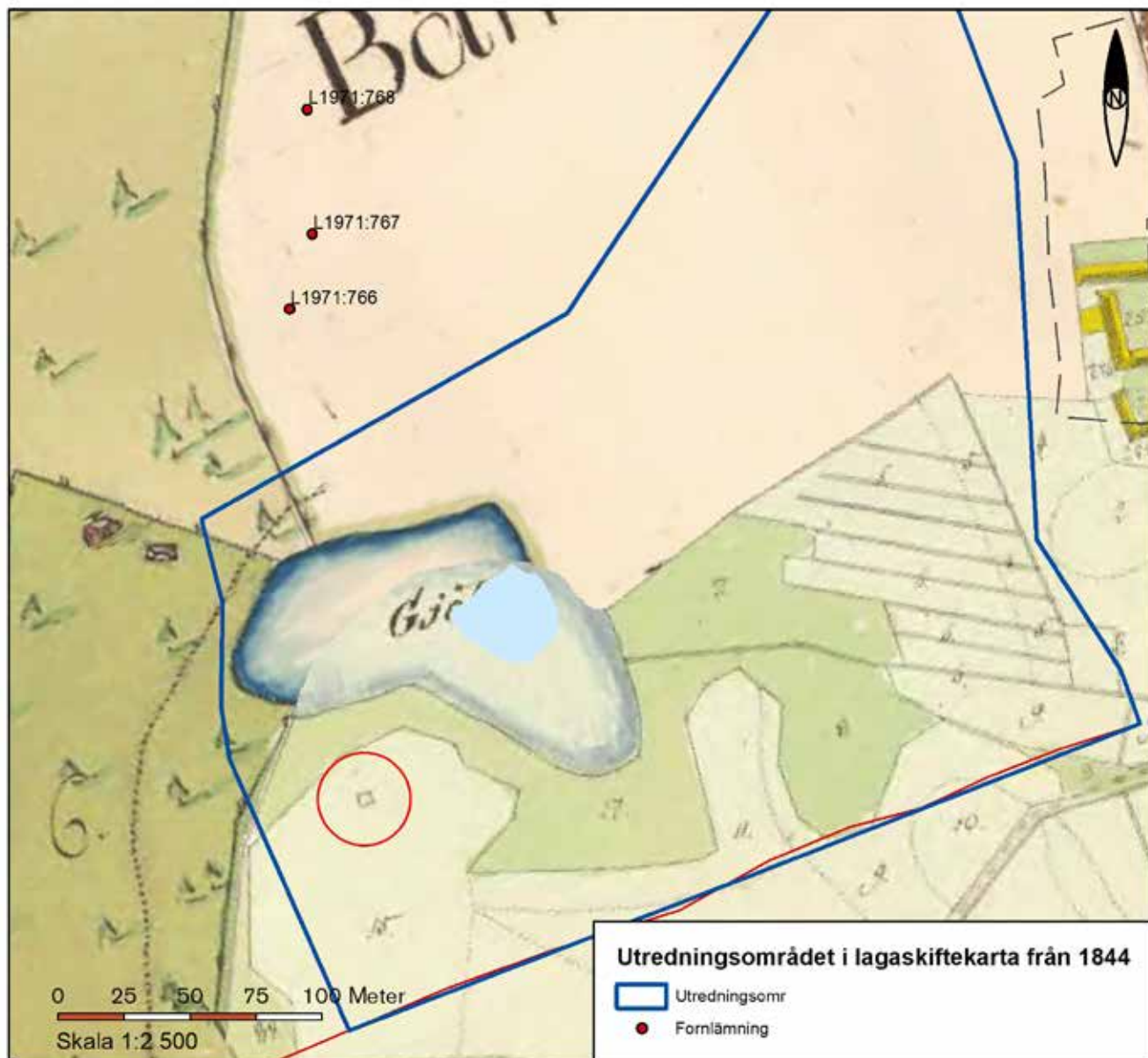
Kartstudie

Det aktuella området låg vid storskifte på inägorna 1803 som ett ängsområde mitt emellan byns norra och södra åkerområde. Troligen har detta att göra med att området var för sankt för att odlas upp utan stora dräneringsåtgärder. En stor del av området öster om gölen kallas också mossen.

År 1844 hade man odlat upp stora delar av utredningsområdets södra del. I kartbilden syns täta dräneringsdiken i åkermarken som visar att man vid denna tid funnit det mödan värt att omvandla den tidigare ängsmarken till åker. Tyvärr tar lagaskifteskartan bara med den södra delen av utredningsområdet men saknar den norra som låg på prästgårdens ägor. Någon lagaskifteskarta över prästgårdens ägor finns inte. En observation finns som kan vara av intresse. I åkerytan som har nummer 15 på låga skifteskartan finns en kvadrat utritat. Området för denna kontrollerades, då det kunde vara en grav som lantmätaren ritat in.

Utredningsområdet tangerar åt väster Barnarps utmark och ägorna till torpet Borgen. Vid det nordvästra hörnet av utredningsområdet kan möjligen husgrunder eller växtreliker efter torpet finnas. Den östra delen av utredningsområdet ligger nära Barnarps bytomt. Kan det finnas överloppsbyggnader inom utredningsområdet eller andra spår efter äldre bytomt?

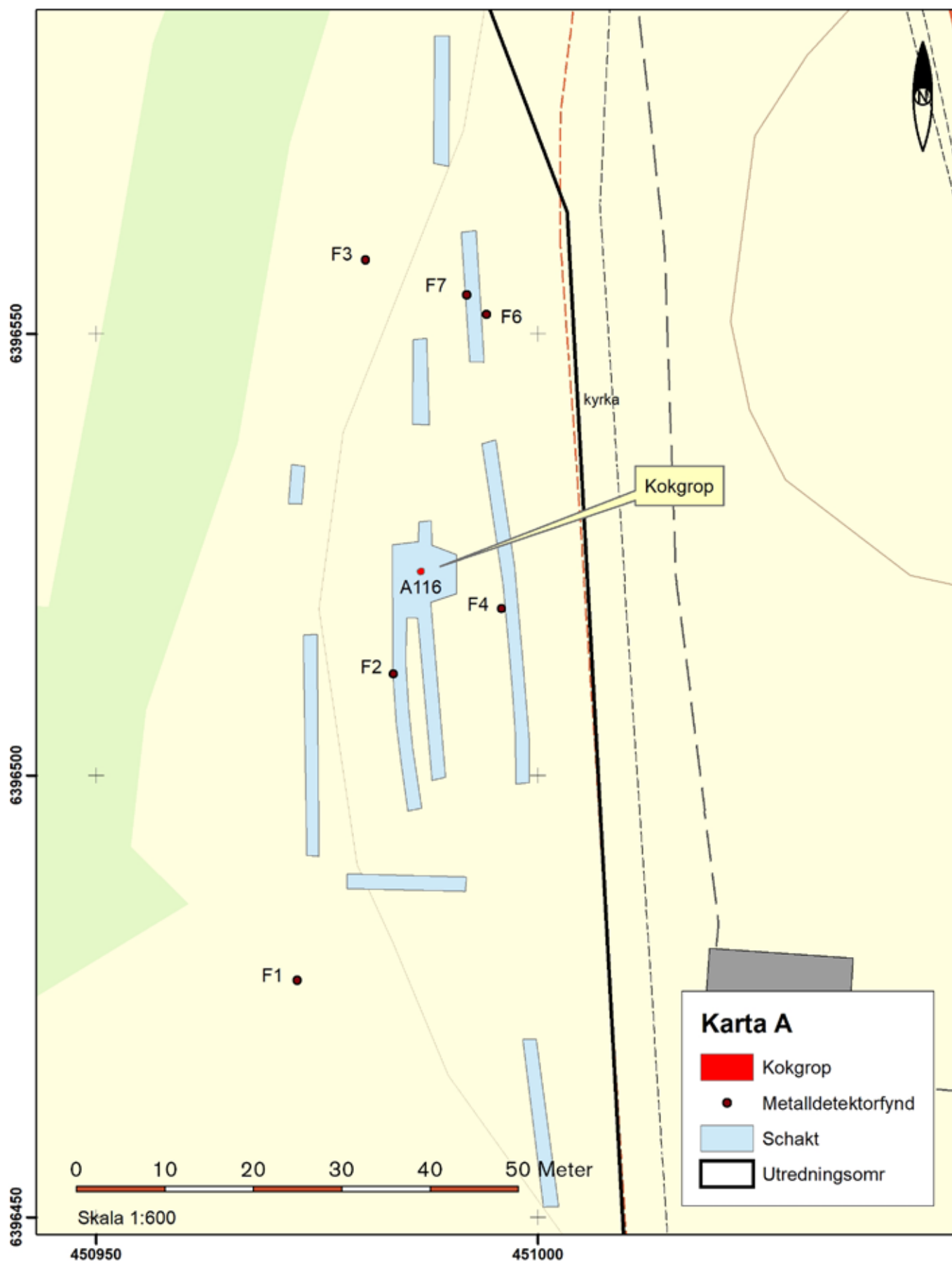
Förutom den kvadratiske figuren i Lagaskifteskartan från 1844 som bör kollas upp, har inga spektakulära observationer gjorts i de äldre kartorna. Det kan anföras att gölen i området var ca fyra gånger så stor vid storskiftet som i dag.

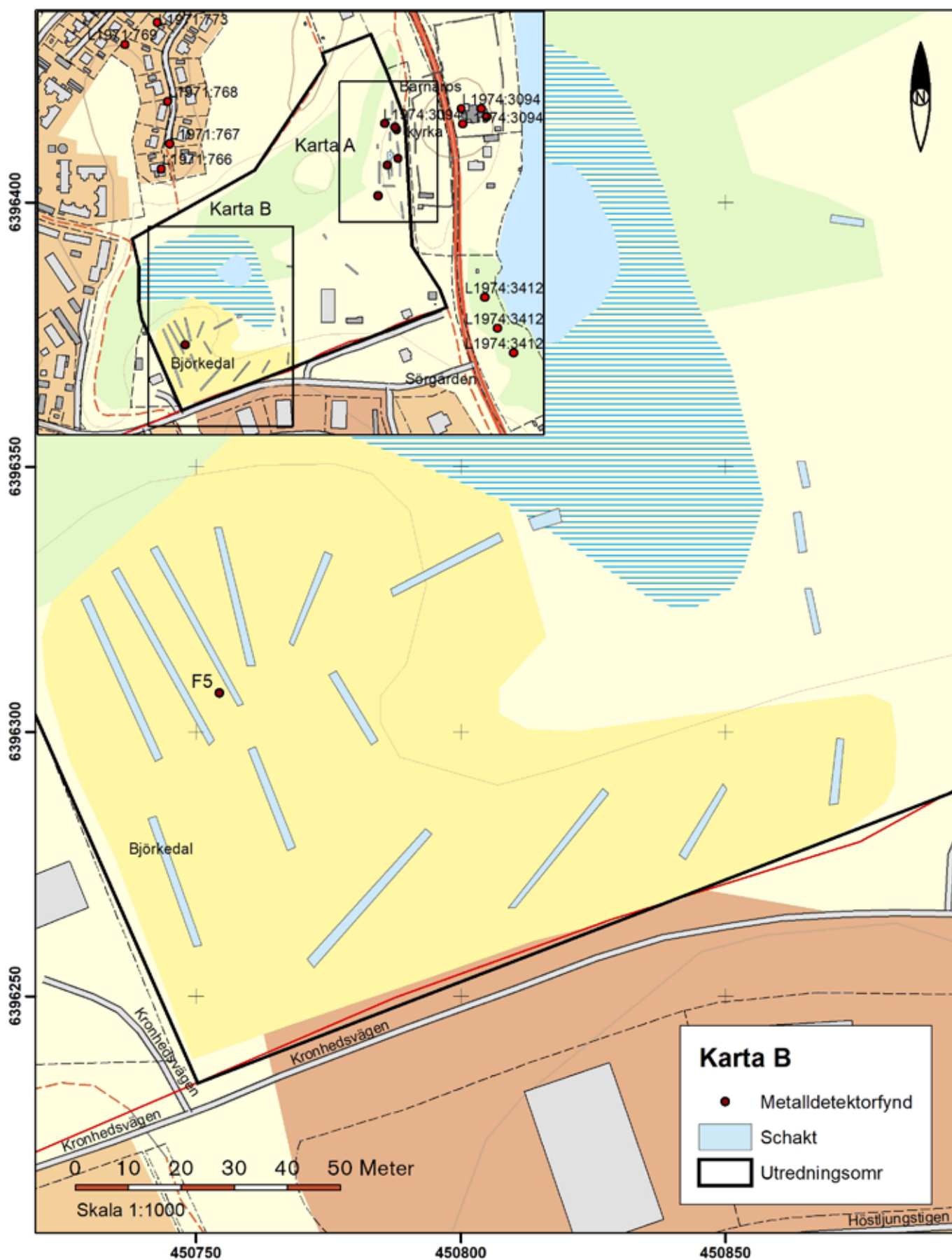
Figur 4. Lagaskifteskartan från 1844 täcker bara södra delen av utredningsområdet. Den röda ringen markerar kvadraten som tolkades som möjlig grav. Dock påträffades inget som tydde på detta.

Metalldetektering

Metalldetekteringen genomfördes med hjälp av SMF, Sveriges metallsökarförening. Fyra personer från föreningen bistod med detekteringen under en halv dag. I princip avsöktes de områden som inte var sank, det vill säga området väster om kyrkan och förhöjningarna i sydväst. Till största del påträffades sentida skrot men på området väster om kyrkan hittades mynt (F1, F2) från 16- och 1700-tal och ett trapetsoidformat skospänne (F6) vilket kan dateras till perioden 1690-1720 (Whitehead 2003). Ytterligare ett spänne (F7) kvadratisk med rundade hörn och gravyr påträffades på området väster om kyrkan. Detta kan typologiskt dateras till sent 1700-tal och är sannolikt ett skospänne. Troligt är att dessa

Figur 5. Plankarta över den östra delen, nedanför kyrkan (karta B).

Figur 6. Plankarta över den sydvästra delen av utredningsområdet (karta A).

härör från aktiviteter som kan kopplas till kyrkan. Två plomber, en blyplomb (F4) och en plomb (F3) av Cu-legering påträffades också på området.

På det sydvästra området påträffades ett kvadratisk spänne med ett enklare rektangulärt snitt (F5). Dessa var vanliga under perioden 1400-1700. (Whitehead 2003).

Figur 7. Spänne liknade F6, publicerat i Buckles 1250-1800 (Whitehead 2003). Där daterat till 1690-1720.

Figur 8. Spänne med ankarfäste (F6), påträffat väster om kyrkan (Karta A).

Figur 9. Spänne (F7), kvadratisk med rundade hörn och gravyr. Detta kan typologisk dateras till sent 1700-tal och är sannolikt ett skospänne. (Whitehead 2003)

Figur 10. Sökschaktning sydväst om Barnarps kyrka.

Inventering och schaktning

Vid en inledande inventering av utredningsområdet påträffades inga nya lämningar ovan mark. Inventeringen följdes av sökschaktning, framför allt på de områden som inte var sankta. Ett schakt grävdes dock ut i den förmossade sjön för att kontrollera om det fanns potential att hitta bevarat organiskt material i gyttjelager. Organiskt material, så som gamla träd och rötter, hittades men inget som kunde relateras till förhistoriska mänskliga aktiviteter. Inga schakt grävdes heller i den norra delen som var kraftigt kuperad.

Sammantaget grävdes 578 löpmeter schakt till en bredd av 1,5 meter. Den sammanlagda arean uppgick till 883 m².

Som nämnts tidigare fanns en kvadratisk figur på Lagaskifteskartan från 1844 på den sydvästra delen av området. Det är inte ovanligt att bortodlade gravar kan upptäckas genom det historiska kartmaterialet. I det här fallet misstänkte vi att det kunde röra sig om en bortodlad kvadratisk stensättning. Efter schaktning på kullen där kvadraten var markerad kunde vi konstatera att inga spår påträffades efter någon grav.

På det östra området, strax väster om kyrkan påträffades en kokgropsliknande anläggning (A116) innehållande skörbränd sten, större slagglumpar och brända ben av get (muntlig uppgift Anna Kloo). Anläggningen daterades till vendeltid/vikingatid (AD 670-AD 871, 2 sigma))

Figur 11. Kokgropen A116 i plan, delvis undersökt, innehållande skörbränd sten och flera större slagglumpar samt brända ben av get/får.

Figur 12. Slagglumpar som påträffades i kokgropen A116.

Figur 13. Kokgropen A116 i profil.

Fynd

Fnr	Inm nr	Mtrl	Sakord	Vikt	L	Br	Diam	Ant	Fragm	Beskrivning	N	E	Z
1	207	Koppar	Mynt	7,9	-	-	29,8	1	H	Mycket sliten yta. Sannolikt ett Kristinamynt 1632-1654, 1/4 öre. Tre kronor syns samt ett R. En liten del är bortknipsat	6396476,81	450972,71	218,7
2	204	Koppar	Mynt	3,7	-	-	24	1	H	Ev. Adolf Fredrik 1751-1771. 1 öre kopparmynt. Tre kronor syns.	6396511,45	450983,63	220,8
3	208	Cu leg	Plomb	4,1	-	-	21,8	1	H	Rund och flat plomb. Et sytt kors av bommulstråd? mitt över plomben. En klammer längs kanten.	6396506,89	450984,61	220,7
4	201	Bly	Plomb	7,9	-	-	22,2	1	H	På ena sidan står det C.P. Johnsson, den andra Göteborg	6396518,87	450995,85	221,5
5	222	Cu leg	Spänne	6,2	31,1	22,7	-	1	H	Rektangulärt enkelt spänne där remmen fästs på en långsidan.	6396307,31	450754,37	225,6
6	206	Cu leg	Spänne	11,3	28	26,3	-	1	H	Spänne, trapetzoid form. Rester av en ankarformad torne av järn.	6396552,16	450994,15	221,7
7	217	Cu leg	Spänne	14,9	34,2	32,4	-	1	H	Närmast kvadratisk spänne med rundade hörn. Framsidan dekorerad med längs- och tvärgående linjer. Rester av en korroderad torne av järn finns kvar.	6396554,39	450991,93	221,4
8	116	Ben	Br ben	32,2	19	-	-	>100	F	Brända ben av Får/get	6396523,09	450986,73	220,10

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-1001-2020
Länsstyrelsens beslutsdatum: 2020-03-20
Jönköpings läns museums dnr: 046/2020
Beställare: Jönköpings kommun
Rapportansvarig: Jörgen Gustafsson
Rapportgranskning: Ann-Marie Nordman
Fältansvarig: Jörgen Gustafsson
Fältpersonal: Lotten Haglund
Fältarbetstid: 2020-04-28–2020-m05-05
Län: Jönköpings län
Kommun: Jönköpings kommun
Socken: Barnarps socken
Fastighetsbeteckning: Barnarp 1:3
Belägenhet: Ekonomiska kartans blad 63E
9fN
Koordinater: N63964, E450873
Koordinatsystem: Sweref 99 TM
Höjdsystem: RH 2000
Undersökningsyta: 81 hektar

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Kartmaterial

Lantmäteristyrelsens arkiv (LSA): Barnarps socken. Akt E10-2:7 Barnarp 1–3, laga skifte, 1844. August Johan Engström

Tryckta källor och litteratur

Borg, Jan. 2004. *Sökschaktsgrävning inför byggande av nytt bostadsområde. Barnarps socken i Jönköpings kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2004:14. Jönköping.

Borg, Jan & Pettersson, Claes, *Byn vid Odens sjö - inför planerat anläggande av bostadsområde och golfbana. Barnarps socken i Jönköpings kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2006:02. Jönköping.

Nordin, P. & Ahlström Arcini, C. (2013). *Ryttargravar från äldre romersk järnålder vid Odens sjö - arkeologisk undersökning av en kult- och begravningsplats från kring år 0, Jönköpings län, Småland, Jönköpings kommun, Barnarp socken, Odensjö gård, Odensjö 7:7, Odensjö 328 och 329*. Mölndal: Arkeologiska uppdragsverksamheten (UV Väst), Riksantikvarieämbetet. Göteborg

Pettersson, Claes & Ödeén, Anna. 2013. *Odensjö - en by som alla andra? - Arkeologisk undersökning av Odensjö Västergård, Odensjö bytomt RAÄ186, inför byggande av tillfartsväg. Barnarps socken i Jönköpings kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2013:11. Jönköping.

Whitehead, R. 2003. *Buckels - 1250-1800*. Essex, Great Britan.

Bilaga 1. ^{14}C -resultatUPPSALA
UNIVERSITETÅngströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratory
Lägerhyddsvägen 1Postadress:
Box 529
751 20 UppsalaTelefon:
018 – 471 3124Telefax:
018 – 55 5736Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Uppsala 2020-09-18

Jörgen Gustafsson
Jönköpings läns museum
Box 2133
550 02 JÖNKÖPING**Resultat av ^{14}C datering av bränt ben från Barnarps kyrka, Barnarp 3:1, Barnarps socken, Jönköpings kommun, Jönköpings län. (p 3007)****Förbehandling av brända ben:**

1. 1.5 % NaOCl tillsatt till det rengjorda och krossade benprovet och blandningen fick stå i rumstemperatur i 48 h.
2. Provet tvättat till neutral i avjoniserat vatten.
3. 1 M HAc tillsatt till provet och blandningen fick stå i rumstemperatur i 24 h.
4. Provet tvättat till neutral i avjoniserat vatten och intorkat.
5. Lakning med 6 M HCl.
6. Den erhållna CO_2 -gasen grafiteras därefter Fe-katalytiskt före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet.

RESULTAT

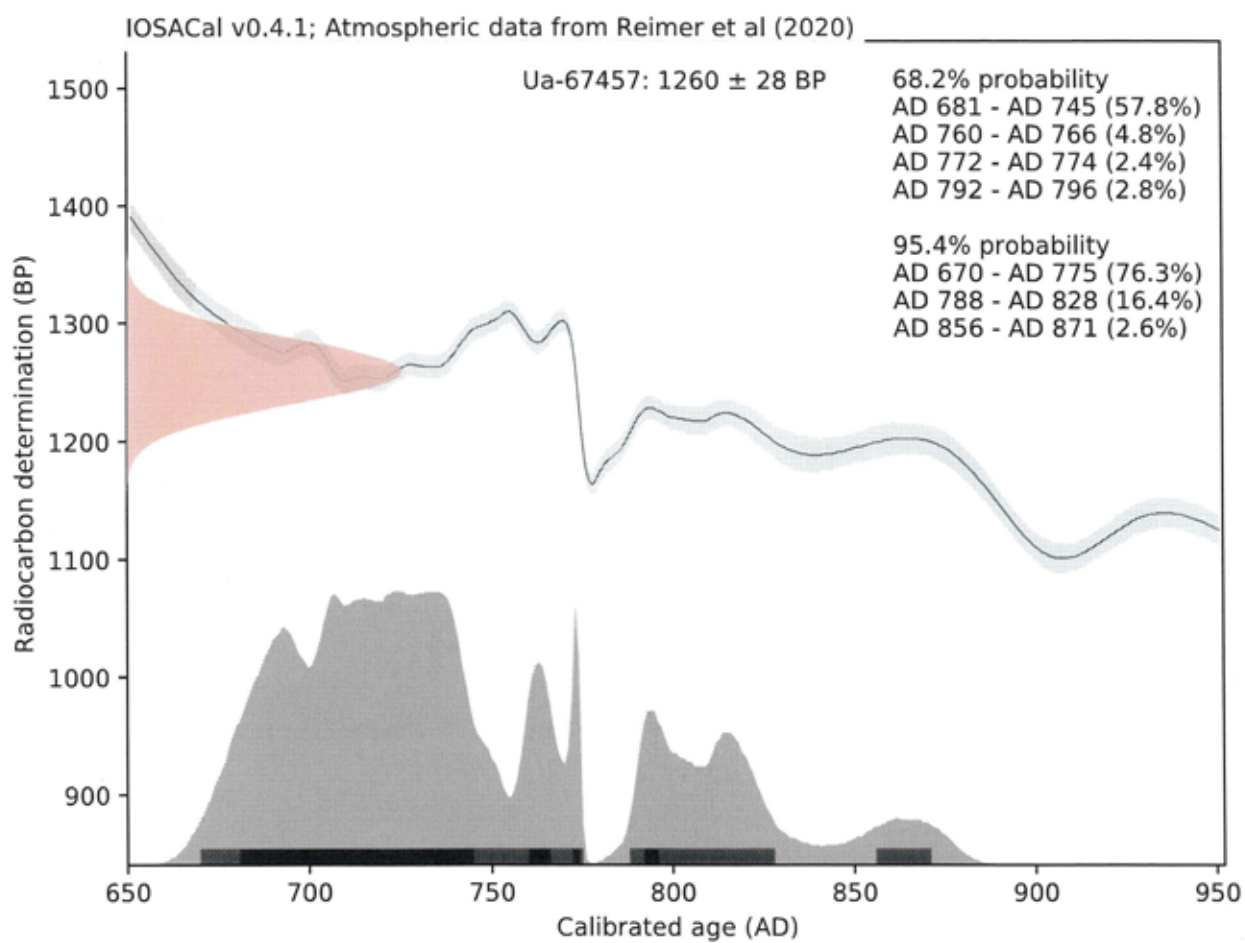
Labbnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}_{\text{‰}}$ V-PDB	^{14}C ålder BP
Ua-67457	Barnarp 2020-46 A116	-24,4	1 260 $\pm$ 28

Med vänliga hälsningar

Karl Håkansson / Lars Beckel

Kalibreringskurvor

Jönköpings läns museum genomförde i april och maj månad 2020 en arkeologisk utredning på fastigheten Barnarp 3:1 med anledning av planerad bostadsbyggnation. Vid metall-detekteringen påträffades främst fynd från senare tid, till exempel skospännen från 16-1700-tal, blyplomber och mynt, daterade till 16-1700-tal.

Vid sökschaktningen påträffades endast en kokgrop strax väster om Barnarps kyrka. Kokgropen innehöll skörbränd sten, några större slaggklumpar och brända ben från får/get. Anläggningen daterades till vendeltid/vikingatid.

